

ПРВ ПОЛУГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ
КОАЛИЦИЈА МАРГИНИ

Родово базирано и сексуално насилство

ОКТОМВРИ 2024 – МАРТ 2025

Изработиле:

М-р Сара Миленковска
и Марта Стевковска

Оваа активност се спроведува во рамките на проектот “СЕ ГРИЖИМЕ: Заедно се бориме против сексуалното и родовото насилство”, финансиран од Европската Унија, а имплементиран од Националната мрежа против насилство врз жени и семејно насилство во партнерство со ХЕРА – Асоцијација за истражување и здравствена едукација, Коалиција „Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници“ Маргини и Реактор – Истражување во акција. Содржината на овој документ е единствена одговорност на Коалиција Маргини, и на никој начин не може да се смета дека ги претставува ставовите и гледиштата на Европската Унија.

Активноста започна според предвидениот план во октомври 2024 година и сè уште е во тек. Давателите на услуги од партнерските организации започнаа со документирање на случаи во истиот период, додека локалните организации субгрантирани преку овој проект кои немаа претходно искуство со документирање на родово засновано и сексуално насилство започнаа да ја користат онлајн платформата на Маргини по завршување на обуката за РБН, сексуално насилство, и обуката за документирање и мониторинг на случаи.

Во извештајниот период беа документирани вкупно 27 случаи на родово базирано насилство, од кои 7 случаи на сексуално насилство – 2 од нив поврзани со онлајн сексуално вознемирување. Пет од овие случаи беа пријавени до надлежните институции: еден беше пријавен само во полиција, а четири беа пријавени и во полиција и во Центрите за социјални работи. Два случаи останаа непријавени поради недоверба на жртвите во институциите или страв од негативни последици.

Во рамки на документираните случаи на сексуално насилство, четири се однесуваат на сексуално насилство врз малолетни девојчиња – сите беа пријавени. Еден случај се однесува на онлајн злоупотреба, два случаи беа извршени од страна на членови на семејството, а еден случај беше групно силување извршено од повеќе сторители врз малолетничка.

Преостанатите три случаи на сексуално насилство се однесуваат на возрасни жени. Само еден беше пријавен во полиција додека другите два случаи не беа пријавени поради страв и недоверба на жртвите во институциите.

Во текот на извештајниот период беа документирани вкупно 20 случаи на други форми на родово засновано насилство, при што секој случај одговара на поединечен формулар за документирање поднесен од теренски работници или даватели на услуги. Девет случаи опфаќаа и физичко и психолошко/емоционално насилство. Овие ситуации често се однесуваат на постојано семејно насилство каде жртвите биле изложени на физички напади, како и на присилно, понижувачко или манипулативно емоционално однесување — обично од страна на интимен партнер или член на семејството. Два случаи опфаќаа само физичко насилство, со пријави за напади или други форми на телесна повреда, без опис на психолошко или емоционално злоставување. Еден случај беше категоризиран како исклучиво психолошко/емоционално насилство, опишувајќи контролирачко или навредливо однесување без референца за физичко насилство. Осум случаи не можеа да се класифицираат поради нејасни или недоволно прецизни описи. Овие записи користеа општи термини како „насилство“ или „злоставување“ без да ја прецизираат формата.

Од вкупно 20 документирани случаи на родово засновано насилство, 18 беа пријавени во релевантни институции, вклучително полицијата (сектори за внатрешни работи), центрите за социјална работа или граѓански организации. Во некои случаи, жртвите ги пријавиле настаните до повеќе институции. Пријавите

вклучуваат службени поплаки, активни постапки и случаи каде што жртвите биле упатени на психосоцијална или правна поддршка. Два случаи не биле пријавени во ниту една институција. Овие случаи или не содржеа информации за пријавување или експлицитно наведуваат дека жртвата одбила да пријави пред надлежните институции.

Овој полугодишен извештај ќе биде јавно објавен на веб-страниците на корисничките организации и субгрантистите.

Анализа на случаите на сексуално насилство

Случај 1:

Сексуално и семејно насилство од сопруг

Жртвата е возрасна жена од Тетово, родена во 1987 година. Таа е жртва на сексуално и семејно насилство од страна на својот сопруг. Насилството се случувало во семејниот дом и вклучувало присилни и неконсензуални сексуални дејствија. Случајот е пријавен во Министерството за внатрешни работи (СВР Тетово) и Центарот за социјална работа. Во тек е бракоразводна постапка, а од институциите се издадени мерки за заштита. Институциите се активно вклучени и се преземаат правни чекори.

Форма на насилство:

семејно насилство, вклучувајќи сексуално насилство

Жртва:

возрасна жена, Албанка

Сторител:

возрасен маж, сопруг на жртвата, Албанец

Институционално пријавување:

СВР Тетово и Центар за социјална работа

Исход:

во тек е бракоразводна постапка; издадени се привремени мерки за заштита

Случај 2:

Онлајн сексуално вознемирување во интимна врска

Случајот се однесува на возрасна жена (податоци за раѓање не се достапни) која доживеала онлајн закани од поранешен партнер. Сторителот користел експлицитни фотографии за да ја уценува жртвата. Насилството се случувало преку дигитални платформи. Жртвата не го пријавила случајот поради страв и недоверба во институциите. Не е документиран институционален одговор. Поради траума и недоверба на жртвата, нема многу податоци за случајот. Можно е да постои и реално сексуално и физичко насилство.

Форма на насилство:

онлајн сексуално вознемирување (употреба на експлицитни слики за закани)

Жртва:

возрасна жена, податоци за етничка припадност не се достапни

Сторител:

возрасен маж, партнер на жртвата, без етнички податоци

Институционално пријавување:

случајот не е пријавен поради страв и недоверба

Случај 3:

Сексуална злоупотреба од татко

Жртвата е малолетна девојка, родена во 2017 година. Таа била сексуално злоупотребена од својот татко, за кој е наведено дека е зависник од дрога. Случајот е пријавен во полиција (СВР Тетово) и Центарот за социјална работа од страна на мајката на девојчето. Институциите реагирале со преместување на детето и мајката на безбедна локација и започнување на процедури за заштита. Случајот е под активна обработка.

Форма на насилство:

сексуална злоупотреба, обид за силување

Жртва:

малолетна девојка, Албанка

Сторител:

возрасен маж, татко на жртвата, Албанец

Институционално пријавување:

СВР Тетово и Центар за социјална работа

Исход:

мајката и девојчето се преместени на безбедна локација;
изречени се привремени мерки за заштита

Случај 4:

Силување на малолетно лице од страна на пријател

Малолетно девојче под 15 години било силувано од повеќе сторители во паркирано возило во Гостивар. Случајот бил пријавен и во полицијата и во Центарот за социјална работа. Властите го класифицирале инцидентот како кривично дело - силување на малолетно лице - и е покрената законска постапка. Институционалниот одговор е во тек.

Форма на насилство:

сексуално насилство (силување)

Жртва:

малолетно девојче, Македонка

Сторител:

повеќе сторители, врсници на жртвата, малолетници и возрасни, Македонци

Податоци од пријавувањето:

СВР Тетово и Центарот за социјална работа

Исход од пријавувањето:

обвинение од судот во Тетово - кривично дело - силување на дете под 15 години

Случај 5:

Онлајн сексуална злоупотреба и злоупотреба на слики

Жртвата е 14-годишно девојче од Тетово. Таа била принудена да испраќа експлицитни слики преку Snapchat, кои потоа биле дистрибуирани без нејзина согласност. Сторителот, исто така, ја уценувал жртвата да му даде 200 евра за да не ги дистрибуира фотографиите понатаму. Инцидентот бил пријавен во полиција и во Центарот за социјална работа. Институциите одговорија со издавање привремени заштитни мерки за жртвата.

Форма на насилство:

дигитално сексуално насилство

Жртва:

малолетно девојче, Албанка

Сторител:

маж, познаник на жртвата, Албанец

Податоци за пријавување:

СВР Тетово и Центарот за социјална работа

Резултат од пријавувањето:

привремена мерка за заштита

Случај 6:

Сексуален напад од член на семејството

Малолетно девојче било сексуално нападнато од член на семејството (дедо) во нивната викендичка надвор од главниот град. Откако девојчето се вратило дома, мајката забележала промени во однесувањето, по што било испратено на проценка во Центарот за ментално здравје „Младост“ во Македонија. Мајката во минатото била жртва на семејно насилство од нејзиниот татко. Мајката го посетувала Семејниот центар на ХЕРА во Македонија за поддршка на менталното здравје.

Форма на насилство:

сексуален напад

Жртва:

малолетна девојка, Македонка

Сторител:

возрасен маж, дедо на жртвата, Македонец

Податоци за пријавување:

Завод за ментално здравје „Младост“ во Скопје

Исход од пријавувањето:

мајката и ќерката добиваат психолошка помош

Случај 7:

Сексуален напад од партнер

Жена била сексуално нападната од нејзиниот тогашен партнер. Жртвата го пријавила својот партнер во СВР МВР ТЕТОВО за сексуален напад. По дадената изјава, направен е увид на местото на нападот, жртвата била придружувана од полициски службеници за да се изврши гинеколошки преглед, претставници на СОП не биле контактирани и случајот не бил проследен до ЦСР, а тогашниот партнер бил префрлен во полиција. Се поведува судска постапка. Постапката е во тек.

Форма на насилство:

сексуален напад и физички напад

Жртва:

возрасна жена, Русинка-Македонка

Сторител:

возрасен маж, дечко/партнер на жртвата, Албанец

Податоци за пријавување:

СВР Тетово

Исход од пријавувањето:

се поведува судска постапка за сексуален напад; постапката е во тек

Клучни наоди

- 1.** Податоците од овој извештаен период упатуваат на неколку важни структурни наоди. Прво, сексуалното насилство во документираните случаи е значително концентрирано кај малолетни девојчиња. Четири од седумте случаи на сексуално насилство издвоени тука се однесуваат на деца, при што се појавуваат форми на инцестуозно насилство, групно силување и дигитална сексуална злоупотреба. Ова укажува дека децата не се маргинално, туку централно засегнати од овие форми на насилство и дека заштитата на децата останува критична област за интервенција.
- 2.** Второ, пријавувањето во институции е релативно високо, но институционалниот одговор не секогаш обезбедува целосна заштита или јасна разрешница. Иако најголем дел од случаите се пријавени во полиција, центри за социјална работа или други сервиси, податоците покажуваат дека патот од пријавување до правична и одржлива заштита често останува неизвесен, а координацијата меѓу институциите не е секогаш конзистентна.
- 3.** Трето, дигиталното сексуално насилство се издвојува како сè повидлива форма на родово базирано насилство. Случаите на онлајн уцена, злоупотреба и дистрибуција на интимни содржини покажуваат дека дигиталниот простор функционира како продолжение на насилната контрола, додека стравот и недовербата кон институциите остануваат сериозна бариера за пријавување.
- 4.** Четврто, значителен дел од случаите упатуваат на насилство како континуиран и повеќеслоен процес, а не како изолиран настан. Во повеќе случаи се преплетуваат физичко, психолошко, сексуално и контролирачко насилство, што ја потврдува структурната природа на родово базираното насилство. Истовремено, бројот на случаи кои не можеле прецизно да се класифицираат укажува и на потреба од натамошно јакнење на практиките за документирање и препознавање на различните форми на насилство.
- 5.** Петто, граѓанските организации и специјализираните сервиси повторно се покажуваат како клучни за видливост на насилството и пристап до поддршка. Во повеќе случаи тие се прва или најбезбедна точка на контакт за преживеаните, особено кога постои страв, траума или недоверба во институциите.

Заклучок

Во периодот октомври 2024 – март 2025, доставените податоци покажуваат дека родово базираното и сексуалното насилство остануваат длабоко структурирани низ семејните и интимните односи, како и во дигиталниот простор и комуникација, додека пристапот до правда и заштита останува нерамномерен и често условен од возраст, зависност од сторителот, страв од стигма и недоверба во институциите. Особено загрижува високата застапеност на сексуално насилство врз деца и појавата на дигитални форми на злоупотреба како значаен сегмент на современото родово базирано насилство.

Иако во дел од случаите има институционално постапување и преземени мерки за заштита, податоците јасно покажуваат дека формалниот одговор не секогаш значи и долгорочна безбедност, координирана поддршка или јасен исход. Воедно, случаите повторно потврдуваат дека без поддршката на специјализираните граѓански организации дел од насилството би останало невидливо, непријавено или без соодветна поддршка.

Овој полугодишен извештај ќе биде јавно објавен на веб-страниците на корисничките организации и субгрантистите и ќе служи како основа за понатамошно застапување за подобрување на институционалниот одговор, со посебен фокус на сексуалното насилство врз деца и жени, дигиталното насилство, мултисекторската заштита и интерсекциски сензитивниот пристап кон преживеаните.

Коалиција Мارجини

ул.Народен Фронт 27-36

1000 Скопје

+389 2 3214 269

www.coalition.org.mk

koalicijaspmz@gmail.com